

EKONOMIKA

Proud z uhlí se přestává vyplácet. Stát dumá nad tím, jak jej udržet

Zdroj: https://www.lidovky.cz/byznys/uhli-proud-prestava-vyplacet-stat-duma-jak-jej-udrzet.A240425_143531_In_ekonomika_lsva?zdroj=sph_hp

ANALÝZA

Věk uhlí končí, říká hlavní ekonom společnosti ČEZ Pavel Řežábek. Tržby uhelných elektráren podle výhledů firmy postupně nepokryjí náklady a jejich provoz přestává dávat smysl. Společnost Sev.en Pavla Tykače hovoří o konci uhlí už příští rok na jaře.

Roman Šitner

25. dubna 2024 17:00

Zdroj: https://www.lidovky.cz/byznys/uhli-proud-prestava-vyplacet-stat-duma-jak-jej-udrzet.A240425_143531_In_ekonomika_lsva?zdroj=sph_hp

„Je potřeba zdůraznit, že z hlediska plánování odchodu od uhlí se situace v energetice v posledních letech výrazně proměnila,“ potvrzuje mluvčí ministerstva průmyslu a obchodu Miluše Trefančová. Stát plánoval, že uhelné elektrárny budou dál vydělávat a odklon od uhlí nastane až v termínu, který si sám vybere, a to v průběhu příští dekády.

„Nyní jsme v situaci, kdy primárně kvůli ceně emisní povolenky a klesajícím velkoobchodním cenám elektřiny přestává být využívání uhlí profitabilní,“ vysvětluje Trefančová.

Energetické firmy proto všichni mluví o tom, že elektrárny budou odstavovat. Ministerstvo tak hledá cesty, jak zavírání uhelných zdrojů přinejmenším zpomalit.

Nejde ale o lehký úkol. Nejprve si musí v Bruselu obhájit, že v Česku hrozí nedostatek elektřiny a že situaci nelze řešit jinak než podporou uhelných zdrojů. To vše v podmínkách, kdy Česko nemá pro uhlí vyjednanou výjimku jako Německo nebo Polsko.

Česká energetika v roce 2023

Jaderné elektrárny jedou naplno, ostatní zdroje podle možností i potřeby

elektrárny	Instalovaný výkon (MW)	Výroba elektřiny (GWh, netto)	
jaderné	4290	28729,2	
parní	9472,3	30445,2	← Jako palivo drtivě převažuje hnědé uhlí.
paroplynové	1363,5	2058,1	← Většinu paliva tvoří zemní plyn.
plynové a spalovací	1061,8	3483,4	← Jde převážně o bioplynové stanice.
vodní	1106,1	2325,4	
přečerpávací	1171,5	1050,5	
větrné	342,2	693,1	
fotovoltaické	2153,8	2171,3	

Předčasný konec uhlí je dán situací na trhu. Na první pohled to vypadá, že se dál vyplácí. Provozovatelé uhelných elektráren vyráběnou elektřinu prodávají i roky dopředu. V předstihu mají prodáno i 90 procent plánované produkce. Neprodávají, pokud jim cena nepokryje náklady. Dnů, kdy se takové prodeje vyplácejí, ale ubývá. Navíc i když se podaří dostatek elektřiny předprodat, neznamená to, že elektřinu nakonec skutečně budou vyrábět. Rozhoduje až další vývoj situace na trzích.

Vyplácí se jen ve špičkách

Pokud je na burze elektřina nakonec levnější, vyplatí se ji pro zákazníky koupit jinde a elektrárnu odstavit. Je to čistě ekonomické rozhodnutí, které může být každé období jiné. V době energetické krize, kdy ceny raketově rostly, nedávalo žádný smysl kupovat elektřinu jinde, protože byla zkrátka mnohem dražší než náklady uhelné elektrárny. Nyní je situace taková, že uhelná elektrárna není zlatý důl a vyplácí se stále méně. Poslední dobou zpravidla jen ve špičkách pracovních dnů.

Jak se mění evropská energetika

Pokračuje odklad od fosilních paliv a narůstá výroba z obnovitelných zdrojů

	Výroba a změna výroby (TWh)
Výroba r. 2022	2457,7
Uhlí	-120
Zemní plyn	-71,8
Jiné	-5,9
Ropa	-2,6
Jádro	8,9
Slunce	30,2
Voda	50,6
Vítr	54,2
Výroba r. 2023	2401,3

Jde o poměrně drahý zdroj. Potřebuje emisní povolenky, má náklady na použité uhlí, obvykle na provoz dolu. Elektrárna stojí spoustu peněz bez ohledu na to, zda vůbec vyrábí, vysoké částky stojí i každé spuštění.

Problémem pro uhlí je rostoucí podíl obnovitelných zdrojů. Kvůli nim se elektřina z uhlí nevyplácí. Obecně dává smysl více v zimě a v ranní a večerní špičce. Vše je závislé na tom, jak právě fouká vítr a svítí slunce – a to nejen v Česku, ale nad celou Evropou. Tedy stejně jako je do určité míry

nevyzpytatelná energie ze slunce a větru, tak je v důsledku nevyzpytatelná i ekonomika uhelné elektrárny.

Pracovní den (24. 4. 2024)

90 eur/MWh činí výrobní náklady uhelné elektrárny, při ceně emisních povolenek kolem 70 eur za tunu CO₂.

hodina	Cena elektřiny (eur/MWh)
1	83,13
2	79,73
3	78,4
4	77,26
5	79,75
6	84,41
7	105,69
8	127,6
9	114,36
10	98,39
11	93,02
12	91,97
13	89,33
14	86,58
15	82,16
16	83,83
17	86,74
18	94,36
19	108,02
20	134,63
21	142,04
22	122
23	106,87
24	90,57

Tu nelze snadno vypínat a zapínat, ale jde pouze postupně zvyšovat či snižovat výkon. Výroba je proto obvykle v zisku jen některé hodiny, v jiné části dne ale musí z principu vyrábět se ztrátou. O finančním výsledku rozhoduje to, zda zisk z části dne vyváží ztrátu ze zbytku i náklady na případné samotné spuštění výroby. Případně zda zisk ze zimního období vyváží špatnou letní ekonomiku.

Výroba z obnovitelných zdrojů v Evropě přitom výrazně roste. Uhelným elektrárnám tak zbývá méně prostoru, aby se jejich provoz vyplácel. Zatím uhelné elektrárny fungují i od jara do podzimu, prostor pro zisk v tuto část roku se ale rychle snižuje. Evropa dál svižně buduje větrné i fotovoltaické zdroje, a to s takovými výkony, že budou výraznou roli hrát i v zimě. Uhlí tak v principu musí čekat na chvíle bez větru a slunce.

Poslední víkend (21. 4. 2024)

100 euro/MWh činí výrobní náklady uhelné elektrárny, při ceně emisních povolenek kolem 60 eur za tunu CO₂.

hodina	cena (eur/MWh)
1	81,82
2	68,81
3	67,8
4	64,4
5	63,88
6	63,62
7	64,43
8	60,48
9	60,48
10	51,55
11	33,34
12	26
13	6,03
14	0,08
15	-0,98
16	0,46
17	6,1
18	58,99
19	77,05
20	89,44
21	96,52
22	91,98
23	89,41
24	88,46

Výrobci elektřiny může být jedno, zda je zajištěna bezpečnost dodávek a zda je Česko z energetického pohledu soběstačné nebo připravené na energetickou krizi. Tohle je otázka na stát, zda chce a je ochoten uhelné elektrárny podpořit jako zálohy.

Drahý záložní zdroj

Česko by i s odstavením největších uhelných elektráren mělo mít dostatek říditelného výkonu. Tedy i kdyby nefoukalo a nesvítilo slunce, najde se tu dost zdrojů na pokrytí poptávky. Navíc uhelné elektrárny jako záloha pro časy nejvyšší nouze nevychází nejlépe. Jejich nevýhodou je, že jsou velmi drahé na provoz, a to i když právě nevyrábějí. Většinou to znamená, že se musí udržovat v chodu uhelný důl. I samotná elektrárna má výrazně více pracovníků než například paroplynová o stejném výkonu. Držet proto takový zdroj jako zálohu je komplikované i kvůli složitější říditelnosti výkonu. Záložní zdroje mají své místo i na otevřeném trhu. Provozovatel sítě v případě potřeby poptává (a platí) i zálohy. Jejich cenu určuje trh. Je to ale podle aktuální situace v konkrétní den. To samo o sobě k ziskovosti uhelné elektrárny ještě nemusí stačit už proto, že uhelných elektráren ochotných prodávat svou kapacitu je na trhu stále dost.

Hledá se proto cesta, jak financovat i dlouhodobé zálohy. To pro případ, že by například v zimě nebyl dostatek proudu, který by ani nešlo odněkud dovézt. Uhelná elektrárna (či jiná záloha) by pak mohla přijít vhod.

„Připravujeme analýzy různých scénářů předčasného ukončení provozu uhelných zdrojů a jejich dopadu na českou energetiku,“ uvedla mluvčí ministerstva obchodu Miluše Trefančová. Stát tak teprve zjišťuje, zda by Česku hrozil nedostatek elektřiny či tepla, a podle toho chce stanovit vhodný nástroj případné veřejné podpory. A ten si pak nechat posvětit Brusel.

Konkrétní podoba řešení by měla být známa příští rok. Pracuje se například s tím, že by stát zakázal zavírat potřebné uhelné elektrárny a za to jim vyplácel kompenzace. Není ale jasné, kdo by konkrétní elektrárny vybral a podle čeho. Část z nich neplní současné emisní normy.

Útlum uhlé energetiky má i negativní dopady na zaměstnanost v některých českých regionech. Jdou do nich proto desítky miliard korun podpor.